

Fitoplazme na palmah

Palme lahko okužijo različne fitoplazme, od katerih nekatere lahko povzročijo rumenenje in propadanje palm (ang.: palm lethal yellowing phytoplasmas).

Status:

Fitoplazme, ki povzročajo rumenenje in propadanje palm ('*Candidatus Phytoplasma cocostanzania*', '*Candidatus Phytoplasma palmae*', '*Candidatus Phytoplasma palmicola*' in njeni sorodni sevi ter fitoplazma, ki povzroča t.i. Bogia coconut syndrome) so uvrščene v prilogo II/A Izvedbene Uredbe Komisije (EU) 2019/2027.

Opis in biologija:

Fitoplazme so paraziti rastlin in živijo v floemskem prevodnem tkivu ter v žuželčnih prenašalcih, ki se hranijo z rastlinskim sokom. Uvrščamo jih v razred Mollicutes, rod '*Candidatus Phytoplasma*'.

Fitoplazme, ki povzročajo rumenenje in propadanje palm so uvrščene v različne podskupine fitoplazem 16SrIV in 16SrXXII.

Gostiteljske rastline:

Najpomembnejše gostiteljske rastline so različne vrste palm iz družine palmovk (Arecaceae).

Geografska razširjenost:

Za fitoplazme, ki povzročajo rumenenje in propadanje palm ni znano, da bi se pojavljale na ozemlju evropske Unije. Do sedaj so bile odkrite le v nekaterih državah Amerike in Afrike.

Znamenja okužb:

Od okužbe do pojava prvih bolezenskih znamenj lahko preteče več mesecev. Na okuženih palmah se najprej pojavi bledenje oziroma rumenenje listov (enako kot v primeru abiotičnega stresa), kasneje zaradi okužbe palme propadejo.

Slika 1: Rumenenje listov palm okuženih s fitoplazmo (avtor slike: F.W. Howard, University of Florida, Fort Lauderdale (US); vir slike: EPPO global database)

Slika 2: Palma propadla zaradi okužbe s fitoplazmo (avtor slike: F.W. Howard, University of Florida, Fort Lauderdale (US); vir slike: EPPO global database)

Gospodarska škoda:

Okužene palme propadejo. Če ne ukrepamo, se lahko bolezen razširi na druge rastline iz družine palmovk.

Poti prenosa:

Fitoplazme, ki povzročajo rumenenje in propadanje palm, lahko vnesemo na novo območje z okuženim sadilnim materialom. Potrjen žuželčji prenašalec je *Myndus crudus*, ki pri nas ni navzoč. Možni prenašalci so tudi druge žuželke, ki se hranijo na rastlinah iz družine palmovk.

Fitosanitarni ukrepi

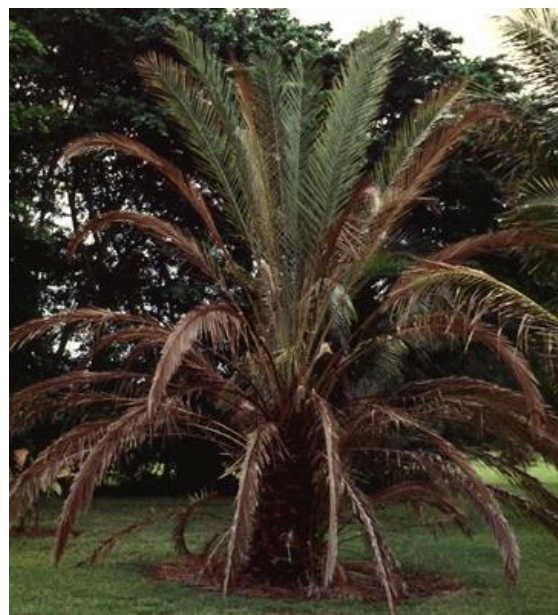
Potrebni so preventivni ukrepi, kot je na primer nakup preverjeno zdravih rastlin. V primeru potrditve prisotnosti teh fitoplazem v rastlinah, je potrebno okužene rastline uničiti, če se potrdi tudi prisotnost prenašalca, pa ga je potrebno zatirati s fitofarmaceutskimi sredstvi.

Če sumite na okužbo, takoj obvestite strokovnjake javne službe zdravstvenega varstva rastlin na lokalnem kmetijsko gozdarskem zavodu ali inštitutu ali fitosanitarnega inšpektorja Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Javna služba zdravstvenega varstva rastlin: <https://www.gov.si/teme/javna-sluzba-zdravstvenega-varstva-rastlin/>

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin: <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/uprava-za-varno-hrano-veterinarstvo-in-varstvo-rastlin/o-upravi/inspekcija-za/>

Nacionalni inštitut za biologijo: <http://www.nib.si/zaznavanje-mikroorganizmov-rastlinskih-patogenov>

Slika 3: *Phoenix dactylifera* okužena z '*Candidatus Phytoplasma palmae*' (vir slike: CABI Compendium; <https://doi.org/10.1079/cabicompendium.38647>)

Pomembnejši viri:

EPPO global database: <https://gd.eppo.int/taxon/PHYYP56> (podatki zajeti 20.3.2023)

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Jeger M, Bragard C, Candresse T, Chatzivassiliou E, Dehnen-Schmutz K, Gilioli G, Gregoire J-C, Jaques Miret JA, MacLeod A, Navajas Navarro M, Niere B, Parnell S, Potting R, Rafoss T, Rossi V, Urek G, Van Bruggen A, Van der Werf W, West J, Winter S, Dickinson M, Marzachi C, Hollo G and Caffier D, 2017. Scientific Opinion on pest categorisation of Palm lethal yellowing phytoplasmas. EFSA Journal 2017;15(10):5028, 27 pp. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2017.5028>

Besedilo pripravila:

Nataša Mehle, Nacionalni inštitut za biologijo